

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยทางการบริหาร

- 1.1 ความหมายของการบริหาร
- 1.2 ความหมายปัจจัยทางการบริหาร
- 1.3 หน้าที่ทางการบริหาร
- 1.4 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยทางการบริหาร

2. ประสิทธิภาพขององค์การ

- 2.1 ความหมายของประสิทธิผล
- 2.2 องค์ประกอบความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน

3. ประสิทธิภาพการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนประชาธิปไตย

ในโรงเรียน

- 3.1 พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย
  - 3.2 การเมืองกับชีวิต
  - 3.3 การเลือกตั้งกับการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง
  - 3.4 รัฐธรรมนูญ
  - 3.5 สิทธิมนุษยชน
- #### 4. บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
- #### 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ปัจจัยทางการบริหาร

1. ความหมายของการบริหาร

นักวิชาการ นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลากหลาย ผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

พิบูล ทีปะपाल (2550, หน้า 11) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยอาศัยความร่วมมือกับบุคคลอื่นๆ ในองค์การ โดยผู้บริหารเป็นผู้ตัดสินใจ จัดสรรทรัพยากร และคอยควบคุมการจัดกิจกรรมต่างๆ

วิโรจน์ สารรัตน์ (2555, หน้า 1) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ (efficient) และประสิทธิผล (effective) โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหาร (administrative function)

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2555, หน้า 22) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ไชยา ภาวะบุตร (2555, หน้า 46) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การที่บุคคล หรือกลุ่มของบุคคลากรร่วมกันดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จตามเป้าหมาย ที่องค์การกำหนดไว้

Herbert A. Simon (1947, p. 34) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ซึ่งความหมายของการบริหารนี้มาจากการมองว่าการบริหาร เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่มีลักษณะสำคัญคือ เป็นกิจกรรมกลุ่ม ไม่ใช่คนใดคนหนึ่ง สมาชิกในกลุ่มร่วมมือกันทำอย่างประสานสัมพันธ์กันไม่ใช่ต่างคนต่างทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันของกลุ่ม

Stephen P. Robbins, (1978, อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา, 2551, หน้า 3) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมาย จัดสรรทรัพยากร และประสานงานให้บุคลากรใช้ความพยายามในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป้าหมายขององค์การบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ความหมายของการบริหารนี้ มาจากการมองว่าการบริหารเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญคือ เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน นับแต่การกำหนดเป้าหมายจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ประสานงาน กำกับ ติดตาม และนิเทศ

เพื่อให้บุคลากรทำงานเต็มตามศักยภาพ มิใช่ผู้บริหารทำแต่เพียงลำพัง และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ผลออกมาตามที่ต้องการโดยใช้ทรัพยากรเท่าที่จำเป็นอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การที่วางไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนนับแต่การกำหนดเป้าหมายจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ประสานงาน กำกับ ติดตาม และนิเทศ เพื่อให้บุคลากรทำงานเต็มตามศักยภาพ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหาร

2. ความหมายปัจจัยทางการบริหาร

นักวิชาการ นักการศึกษาได้ให้ความหมายปัจจัยการบริหารไว้หลากหลาย ผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2555, หน้า 10) ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางการบริหาร หมายถึง เป็นสิ่งที่ทำให้การดำเนินการขององค์การประสบความสำเร็จโดยต้องมีการวางแผน การจัดการ การนำ และการควบคุม

ยุทธศักดิ์ ไชยสีหา (2556, หน้า 12) ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางการบริหาร โดยผู้บริหารเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การโดยต้องมีภาวะผู้นำ มีโครงสร้างองค์การที่ชัดเจนแน่นอน มีวัฒนธรรมองค์การอย่างเดียวกัน องค์การต้องมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ใช้ในการบริหารและมีการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานตนเองและหน่วยงานอื่นๆ

ศศิวิมล พันชัย (2558, หน้า 14) ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางการบริหาร โดยภายในองค์การต้องมีความสัมพันธ์ทุกด้าน เช่นบุคคล วัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ เทคโนโลยีสารสนเทศ และงบประมาณ

สรุปได้ว่า ปัจจัยทางการบริหาร หมายถึง เป็นสิ่งที่ทำให้การดำเนินการขององค์การประสบความสำเร็จโดยต้องมีภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ การจัดองค์การ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. หน้าที่ทางการบริหาร

นักวิชาการ นักการศึกษาได้กล่าวถึงหน้าที่ทางการบริหารไว้หลากหลาย ผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

จิโรจน์ สารรัตน์ (2555, หน้า 10) ได้กล่าวถึง หน้าที่ทางการบริหาร อย่างน้อยต้องประกอบด้วย 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดการ การนำ และการควบคุม

1. การวางแผน (Planning) เป็นการปฏิบัติที่การวางแผนจะเกี่ยวข้องกับ การกำหนดเป้าหมาย และการประสมประสานงานกิจกรรมต่างๆ ในทุกระดับองค์การ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้บริหารในแต่ละระดับและในแต่ละหน้าที่เข้าใจทิศทางและตารางเวลา เพราะผู้บริหารในระดับที่สูงขึ้นจะกำหนดแนวทางสำหรับแผนซึ่งปฏิบัติตามกลยุทธ์ ในระดับต่ำกว่า และต้องประสมประสานงาน การปฏิบัติการในระดับต่างๆ ยิ่งไปกว่านั้นผู้บริหาร จะสำรวจแผนการปฏิบัติ เพื่อให้แน่ใจว่าจะสอดคล้องกับกลยุทธ์ทั้งหมดขององค์การ ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรและแก้ปัญหาความซ้ำซ้อนหรือข้อขัดแย้งในระหว่างระดับ ต่างๆ หรือในหน้าที่ต่างๆ

2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการปฏิบัติที่ผู้บริหารจะต้อง กำหนดให้ชัดเจนว่าจะทำอะไรแล้วจึงจัดสรรทรัพยากรและความรับผิดชอบสำหรับ แต่ละงานให้แก่บุคคลหรือภายในองค์การ หน้าที่การจัดองค์การจะเกี่ยวข้องกับการ กำหนดงานเฉพาะอย่าง การจัดทักษะของบุคคลและกลุ่มภายในองค์การ สำหรับงาน เหล่านี้การประสมประสานงานและการประสมประสานการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดการทำงาน ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้การปฏิบัติงานง่ายขึ้นจะมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมองค์การ ด้วยเหตุผลนี้ผู้บริหารจึงต้องพิจารณาถึงวัฒนธรรมองค์การด้วย เพื่อให้มั่นใจว่าวัฒนธรรม อยู่ในทิศทางของกลยุทธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น

3. การนำ (Leading) หน้าที่การนำจะเกี่ยวข้องกับการจัดทิศทาง สำหรับองค์การในทุกระดับการติดต่อสื่อสารถึงกลยุทธ์ การจูงใจพนักงานในหลายกรณี การปฏิบัติการที่ประสบความสำเร็จขึ้นกับทักษะของผู้บริหารซึ่งบริหารกลยุทธ์ ตลอดจน หน้าที่ในการนำประกอบด้วย การติดต่อสื่อสารเพื่อให้พนักงานเข้าใจถึงกลยุทธ์และกระตุ้น ให้ปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนกระบวนการปฏิบัติการ

4. การควบคุม (Controlling) เพื่อให้มีการจัดการทรัพยากรของ องค์การและกระบวนการที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ผู้บริหารจะประยุกต์ ใช้หน้าที่การควบคุมในกระบวนการบริหาร โดยหน้าที่นี้จะติดตามและวัดความก้าวหน้า ในการปฏิบัติ และพิจารณาว่าการปฏิบัติงานนั้นช่วยให้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ การใช้ เทคนิคการควบคุมจะช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจว่ากลยุทธ์มีการปฏิบัติ อย่างถูกต้อง และมีการ

เปลี่ยนแปลงที่จำเป็นหรือไม่

Gulick (1936 cited in Bartal et al., 1998, p. 20) ได้กล่าวถึง หน้าที่ทางการบริหาร จำแนกเป็น 7 อย่าง คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) บุคลากร (Staffing) การสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

George and Jones (2005, p. 8) ได้กล่าวถึง หน้าที่ทางการบริหาร ประกอบด้วย 4 อย่าง ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นการตัดสินใจที่กำหนดเป้าหมายขององค์การ และใช้ทรัพยากรเพื่อดำเนินงานนั้นให้บรรลุตามเป้าหมาย
2. การจัดการองค์การ (Organizing) การกำหนดกฎเกณฑ์ และสร้างระบบความสัมพันธ์ในการรายงาน เพื่อให้บุคคลทำงานบรรลุเป้าหมายขององค์การ
3. การนำ (Leading) เป็นการกระตุ้นและสร้างความร่วมมือ เพื่อให้บุคคลและกลุ่มทำงานประสานกัน และการทำงานดำเนินไปสู่เป้าหมายขององค์การ
4. การควบคุม (Controlling) เป็นการประเมินผลงานสำเร็จตามเป้าหมายมาน้อยเพียงใด และปรับปรุงแก้ไขในสิ่งบกพร่อง เพื่อรักษาระดับการปฏิบัติงานให้คงเดิม รวมทั้งปรับปรุงให้ดีขึ้น

สรุปได้ว่า หน้าที่ทางการบริหาร ประกอบด้วยอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดการ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

4. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยทางการบริหาร

นักวิชาการ นักการศึกษาได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยทางการบริหารไว้หลากหลาย ผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2548, หน้า 41 – 42) ได้กล่าวถึงปัจจัยทางการบริหารส่งผลถึงควมมีประสิทธิภาพของโรงเรียน ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนมีการแสวงหางบประมาณหรือความร่วมมือ เพื่อพัฒนาโรงเรียนได้อย่างเพียงพอ
2. มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการบริหารงานและเพื่อการเรียนการสอนได้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ

3. จัดสภาพแวดล้อมให้นักเรียนมีความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ตาม
หลักสูตรและจัดกิจกรรมต่างได้อย่างเหมาะสม

4. จัดให้มีเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอนตามศักยภาพที่ควร
5. จัดให้มีแผนงานทางวิชาการที่ดี และจัดเวลาทางการเรียนที่เหมาะสม
6. จัดให้มีการจัดการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
7. เน้นความมีคุณภาพเชิงระบบทั้งด้านหลักสูตร การเรียนการสอน

และการประเมินผล

จันทราณี สงวนงาม (2551, หน้า 28) ได้กล่าวถึงปัจจัยทางการมีอยู่
4 ประการ ได้แก่ 1) คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์การที่ร่วมกันทำงาน
2) เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุกๆ ส่วนขององค์การ 3) วัสดุสิ่งของ
(Materials) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ 4) การจัดการ (Management)
ได้แก่ การบริหารงานองค์การของผู้บริหาร

ยุทธศักดิ์ ไชยสีหา (2556, บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางการบริหาร
ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านภาวะผู้นำ 2) ด้านโครงสร้างองค์การ 3) ด้านวัฒนธรรม
องค์การ 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 5) ด้านการติดต่อสื่อสาร

นัตรเอก หล้าล้ำ (2549, บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางการบริหาร
ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) การประสานงาน
4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) การควบคุมและการประเมิน

รัตนา ดำทองเสน (2559, บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางการบริหาร
ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) วัฒนธรรมองค์การ
3) เทคโนโลยีสารสนเทศ

Stuart – Kotze and Foskin (1983, pp.3-5 อ้างถึงใน ทรงศักดิ์ สุธุข, 2551,
หน้า 19) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความสำเร็จทางการบริหารมี 4 ประการ ได้แก่
ภาวะผู้นำ (Leadership) การตัดสินใจ (Decision Making) แรงจูงใจ (Motivation)
และการติดต่อสื่อสาร (Communication)

Marquard & Reynolds (1994 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2548, หน้า 16)
ได้กล่าวถึงปัจจัยทางการบริหารที่เสริมสร้างองค์การมี 11 ปัจจัย 1) มีโครงสร้างที่
เหมาะสมเล็กและเหมาะสม 2) มีวัฒนธรรมร่วมกัน 3) เปิดโอกาสให้สมาชิกมีอิสระ
ในการตัดสินใจ 4) มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 5) มีการริเริ่มถ่านโอนความรู้โดยสมาชิก

ทุกคน 6) ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 7) ให้ความสำคัญกับการบริหารเชิงคุณภาพ 8) มีกลยุทธ์ให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ 9) บรรยายภาคองค์การเชิงสนับสนุน ส่งเสริมคุณภาพชีวิต 10) สร้างการทำงานเป็นทีมและสร้างเครือข่าย 11) กำหนดวิสัยทัศน์ เป็นฉันทามติขององค์การ

Kaiser (2000 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2548, หน้า 17) ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางการบริหารมี 8 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) มีผู้นำที่มีลักษณะมุ่งมั่น 2) วัฒนธรรม องค์การที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้อิสระ 3) พันธกิจและยุทธศาสตร์สมาชิกยอมรับ และปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การบริหารจัดการที่ดี 5) โครงสร้างองค์การมี ลักษณะบูรณาการ 6) มีระบบข้อมูลข่าวสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน 7) บรรยายภาคการทำงานที่ดีและส่งเสริมสมาชิกให้ประสบความสำเร็จ 8) การจูงใจในมน้ำวสมาชิก ในองค์การให้ปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จ

Hoy & Miskel (2001 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2548, หน้า 19) ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียน ประกอบด้วย การจัดโครงสร้าง องค์การให้ส่งเสริมต่อการสอนและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาวัฒนธรรมและ บรรยายภาคองค์การแบบเปิด ส่งเสริมการบริหารตนเอง การจูงใจให้มีความมั่นคงในอาชีพ มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีระบบติดต่อสื่อสารหลายช่องทาง และการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ

Razik & Swanson (2001 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2548, หน้า 20) ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนผู้บริหารต้องมองโรงเรียนเป็นระบบ องค์การ ต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการตัดสินใจร่วมกัน มีวัฒนธรรมองค์การที่ดี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ปัจจัยทางการบริหารของแนวคิดนักวิชาการ นักการศึกษา หลากหลาย นำเสนอ ดังนี้

ตาราง 1 การสังเคราะห์ปัจจัยทางการบริหาร

ปัจจัยทางการบริหาร	นักวิชาการ นักการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง										
	กิโรจน์ สารรัตน์ (2548)	ฉัตรเอก หล้าลา (2549)	จันทร์ธานี สงวนงาม (2551)	ยงยุทธ์ ชัยลีทา (2556)	รัตนา ต้าทองเสน (2559)	Stuart-Kotze and Foskin (1983)	Marquard & Reynolds (1994)	Kaiser (2000)	Hoy & Miskel (2001)	Razik & Swanson (2001)	ความถี่
1. มีการแสวงหางบประมาณ	√		√								2
2. มีการจัดตั้งอำนาจความสะดวก	√		√								2
3. จัดสภาพแวดล้อม	√						√	√	√		4
4. เทคโนโลยีสารสนเทศ	√			√	√		√	√			5
5. มีแผนงานทางวิชาการที่ดี	√	√									2
6. การจัดการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ	√										1
7. เน้นความมีคุณภาพเชิงระบบ	√	√					√				3
8. มีการพัฒนาคน			√								1
9. การจัดองค์การ		√	√				√	√	√	√	6
10. ภาวะผู้นำ				√	√	√		√	√	√	6
11. วัฒนธรรมองค์การ					√		√	√	√	√	5
12. การติดต่อสื่อสาร				√		√			√	√	4
13. โครงสร้างองค์การ				√			√	√	√		4
14. การจูงใจ						√		√	√		3
15. การตัดสินใจ						√	√		√	√	4
16. การทำงานเป็นทีม	√	√					√				3

ตาราง 1 (ต่อ)

ปัจจัยทางการบริหาร	นักวิชาการ นักการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง										
	กิโรจน์ สารรัตน์ (2548)	ฉัตรเอก หล้าลา (2549)	จันทร์ธานี สงวนงาม (2551)	ยงยุทธ์ ชัยสิทธิ์ (2556)	รัตนา คำทองเสน (2559)	Stuart –Kotze and Foskin (1983)	Marguard & Reynolds (1994)	Kaiser (2000)	Hoy & Miskel (2001)	Razik & Swanson (2001)	ความถี่
17. การกำหนดวิสัยทัศน์							√				1
18. พันธกิจและยุทธศาสตร์ ยอมรับได้								√			1
19. ข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน								√			1
20. การส่งเสริมการบริหาร ตนเอง									√		1
21. มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในองค์การ		√								√	2

จากตาราง 1 การสังเคราะห์แนวคิดนักวิชาการ นักการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำนวน 21 ปัจจัย แต่การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาจากความถี่ของปัจจัยที่นักวิจัยส่วนใหญ่เลือกเป็นปัจจัยคือ ความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป พบว่าสามารถคัดสรรปัจจัยได้ 4 ปัจจัย คือ 1) ภาวะผู้นำ 2) การจัดองค์การ 3) วัฒนธรรมองค์การ 4) เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดดังนี้

1. ภาวะผู้นำ

1.1 ความหมายของภาวะผู้นำ

นักวิชาการ นักการศึกษาได้กล่าวถึงภาวะผู้นำหลากหลาย ผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2550, หน้า 29) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการอิทธิพลหรืออำนาจทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลหรืออำนาจต่อผู้อื่น ให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามที่กำหนด

ไชยา ภาวะบุตร (2555, หน้า 4) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การใช้อิทธิพลของผู้นำกับผู้ตามโดยการโน้มน้าว การสร้างค่านิยมและความเชื่อให้คล้อยตาม และปฏิบัติงานให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ให้เกิดขึ้นภายในองค์การ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

ยงยุทธ เกษสาคร (2554, หน้า 40) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การใช้ศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะกระตุ้นจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการสื่อความหมาย การติดต่อซึ่งกันและกัน ให้เกิดมีใจร่วมกับตน ดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

DuBrin (2007, p. 4) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ มีความจำเป็นต้องศึกษา และวิเคราะห์ 3 มิติ ได้แก่ มิติผู้นำ มิติผู้ตาม มิติสถานการณ์

Draft (2003, P. 5) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพล ระหว่างผู้นำ (Leader) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายร่วมกัน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง เป็นกระบวนการที่บุคคลมีอิทธิพลต่อกลุ่ม สมาชิก สามารถโน้มน้าวให้ทุกคนในกลุ่มทำงานเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมาย ที่กลุ่มหรือองค์การกำหนดไว้โดยใช้ศิลปะหรือความสามารถของบุคคล

1.2 ความสำคัญของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับองค์กรทุกประเภทไม่ว่าองค์กร การของรัฐบาลหรือเอกชน เพราะองค์กรจะมีความเจริญรุ่งเรืองหรือตกต่ำหรือไม่เพียงใดนั้น สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ผู้บริหารในองค์กรนั้นมีภาวะผู้นำเพียงพอที่โน้มน้าวให้บุคลากร

ทำงานให้แก่องค์การตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ (ภารดี อนันต์นาวิ, 2555, หน้า 75) และภาวะผู้นำเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกที่มีผู้ศึกษามากที่สุด แต่เป็นสิ่งที่คนเข้าใจน้อยที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหมายที่หลากหลายของภาวะผู้นำ ตามความเข้าใจของผู้ที่ทำการศึกษา (Gill, 2006, p. 3) ภาวะผู้นำการบริหารองค์การ นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอันดับแรกที่จะนำพาองค์การไปสู่จุดหมายปลายทางได้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งภาวะผู้นำที่ประสบความสำเร็จ จะต้องมีความรู้แบบสหวิทยาการ มีความสามารถ มีประสบการณ์ในการบริหารพัฒนาองค์การไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร, 2553, หน้า 37) และ ภารดี อนันต์นาวิ, 2555, หน้า 77 - 78) กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำของผู้บริหารขององค์การ ควรจะมีภาวะผู้นำ เพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนในการกำหนดความอยู่รอดและความเจริญเติบโตขององค์การ โดยทั่วไปภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อหน่วยงาน ดังนี้

1. เป็นส่วนที่ดึงความรู้ความสามารถต่างๆ ในตัวผู้บริหารออกมา ใช้กล่าวขยายความก็คือ แม้ผู้บริหารมีความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ในเรื่องงานมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าหากขาดภาวะผู้นำแล้วความรู้ความสามารถดังกล่าวมักจะไม่ได้นำมาใช้หรือไม่มีโอกาสใช้อย่างเต็มที่เพราะไม่สามารถกระตุ้นหรือชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตามและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
2. ช่วยประสานความขัดแย้งต่างๆ ภายในหน่วยงาน หน่วยงานประกอบด้วยบุคคลจำนวนหนึ่งมารวมกันซึ่งจะมากหรือน้อยแล้วแต่ขนาดของหน่วยงานบุคคลต่างๆ เหล่านี้มีความแตกต่างกันในหลายๆ เรื่อง เช่น การศึกษา ประสบการณ์ ความเชื่อ ฯลฯ การที่บุคคลซึ่งมีข้อแตกต่างในเรื่องดังกล่าวมาอยู่ร่วมกันในองค์การสิ่งหนึ่งมักจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นคือความขัดแย้งแต่ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งในรูปแบบใด ถ้าผู้บริหารในหน่วยงานมีภาวะผู้นำที่มีคนยอมรับนับถือแล้วก็มักจะสามารประสานหรือช่วยบรรเทาความขัดแย้งระหว่างบุคคลในหน่วยงานได้โดยการชักจูงประนีประนอมหรือประสานประโยชน์เพื่อให้บุคคลต่างๆ ในหน่วยงานมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและร่วมกันฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อให้หน่วยงานมีความเจริญก้าวหน้า กล่าวโดยสรุปคือภาวะผู้นำช่วยผูกมัดเชื่อมโยงให้สมาชิกของหน่วยงานมีเอกภาพนั่นเอง
3. ช่วยโน้มน้าวชักจูงใจให้บุคลากรทุ่มเทความรู้ความสามารถให้แก่องค์การ องค์การจะต้องมีปัจจัยเอื้ออำนวยหลายอย่างเพื่อที่จะทำให้สมาชิกตั้งใจและทุ่มเทงานให้

เช่น บุคคลได้ทำงานตรงตามความถนัดและความสามารถผู้บังคับบัญชา ต้องรู้จักรับฟังความคิดเห็นการประเมินผลการปฏิบัติงานก็ต้องมีความยุติธรรมและสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ขาดเสียมิได้คือ ผู้บริหารขององค์การจะมีภาวะผู้นำในตัวผู้บริหารจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความยอมรับ เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นว่าผู้บริหารไม่เพียงแต่นำองค์การให้อยู่รอดเท่านั้นแต่นำความเจริญก้าวหน้า ความภาคภูมิใจ เกียรติยศ ชื่อเสียงและความสำเร็จมาสู่องค์การด้วย

4. เป็นหลักยึดให้แก่บุคลากรเมื่อหน่วยงานเผชิญสภาวะคับขัน เมื่อใดก็ตามที่หน่วยงานต้องเผชิญสภาวะคับขันหรือสภาวะที่อาจกระทบถึงความอยู่รอด ภาวะผู้นำของผู้บริหารจะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น เพราะในสภาวะเช่นนั้นผู้บริหารจะต้องเพิ่มความระมัดระวังความรอบคอบ ความเข้มแข็ง และกล้าตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพต่างๆ ภายในหน่วยงานที่ขาดประสิทธิภาพต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานรอดพ้นจากสภาวะคับขัน

สรุปได้ว่า ความสำคัญของภาวะผู้นำที่มีต่อหน่วยงานซึ่งเป็นส่วนที่ถึงความรู้ความสามารถต่างๆ ในตัวผู้บริหารออกมาใช้และช่วยประสานความขัดแย้งต่างๆ ภายในหน่วยงาน ช่วยโน้มน้าวชักจูงใจให้บุคลากรทุ่มเทความรู้ความสามารถให้แก่องค์การ และเป็นหลักยึดให้แก่บุคลากรเมื่อหน่วยงานเผชิญสภาวะคับขัน

2. การจัดองค์การ

นักวิชาการ นักการศึกษาได้กล่าวถึงการจัดองค์การหลากหลาย ผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2548, หน้า 9) ได้กล่าวถึง การจัดองค์การ (Organizing) ในการปฏิบัติตามกลยุทธ์ผู้บริหารจะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าจะทำอะไรแล้ว จึงจัดสรรทรัพยากรและความรับผิดชอบสำหรับแต่ละงานให้แก่บุคคลหรือภายในองค์การ หน้าที่การจัดองค์การจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดงานเฉพาะอย่าง การจัดทักษะของบุคคลและกลุ่มภายในองค์การ สำหรับงานเหล่านี้การประสานงานและการประสานประสานการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดการทำงาน ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้การปฏิบัติงานง่ายขึ้นจะมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมองค์การด้วย เหตุผลนี้ผู้บริหารจึงต้องพิจารณาถึงวัฒนธรรมองค์การด้วยเพื่อให้มั่นใจว่าวัฒนธรรมอยู่ในทิศทางของกลยุทธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น

พัชลีรี ชมพุดำ (2552, หน้า 6) ได้กล่าวถึง การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการประสานทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรด้านการเงิน สินทรัพย์ถาวร ข้อมูล และมนุษย์ รวมทั้งทรัพยากรอื่นๆ ให้ทำงานประสานกันอันจะทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การจัดองค์การครอบคลุมถึงการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ จัดกลุ่มงานเป็นหน่วยงานต่างๆ การจัดสรรทรัพยากรรวมทั้งการจัดระบบการทำงานที่ช่วยให้คนทำงานร่วมกันอย่างประสบความสำเร็จจากตัวอย่างข้างต้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้

ณรัชชอร์ (ณัฐนรี) ศรีทอง (2554, หน้า 6) ได้กล่าวถึง การจัดองค์การ (Organizing) ยังเป็นการแบ่งหน้าที่จัดความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การมีประสิทธิภาพคล่องตัว มีการประสานงานที่ดี จึงต้องจัดองค์การให้เหมาะสม ฉะนั้นการจัดองค์การจึงเป็นการกำหนดและจัด เตรียมกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องทำเพื่อให้งานเสร็จตามเป้าหมายต้องแยกเป็นกลุ่ม และมอบ หมายผู้รับผิดชอบรับไปดำเนินการพร้อมกับการมอบหมายอำนาจหน้าที่ (Delegation of Authority) ให้มีการประสานงานระหว่างกลุ่มกิจกรรมสิ่งสำคัญในการจัดองค์การคือ ผู้บริหารต้องแบ่งงานกันตามความถนัด

Dessler (2003, p. 31) ได้กล่าวถึง การจัดองค์การองค์การมีการมอบหมาย มาตรฐานของการปฏิบัติงานต่างๆ การให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติให้สอดคล้อง กับมาตรฐานของการปฏิบัติงาน การจัดหาสภาพแวดล้อมมากระตุ้นการจูงใจ โดยการ ติดต่อดสื่อสาร

Schermerhorn, Hunt & Osborn (2000) ได้กล่าวถึง การจัดองค์การเป็นการ จัดแบ่งงานและจัดสรรทรัพยากรสำหรับงาน เพื่อให้งานเหล่านั้นสำเร็จ การจัด องค์ประกอบด้วย การระบุและอธิบายงาน ที่จะถูกนำไปดำเนินการ การกระจายงาน ออกเป็นหน้าที่ การรวมหน้าที่ต่างๆ เข้าเป็นตำแหน่งงาน การอธิบายสิ่งที่จำเป็นหรือความ ต้องการของตำแหน่งงาน การรวมตำแหน่งงานต่างๆ เป็นหน่วยงานที่มีความสัมพันธ์กัน อย่างเหมาะสมและสามารถบริหารจัดการได้ การมอบหมายงาน ความรับผิดชอบ และอำนาจหน้าที่ การทบทวนและปรับโครงสร้างขององค์การเมื่อสถานการณ์ เปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด และการติดต่อดสื่อสาร ในกระบวนการของการจัดการเป็นไปอย่างทั่วถึงการกำหนดความจำเป็นของทรัพยากร มนุษย์ การสรรหาผู้ปฏิบัติงานที่มีศักยภาพการคัดเลือกจากบุคคลที่สรรหามา การฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่างๆ การทบทวนและปรับคุณภาพและปริมาณ ของทรัพยากรมนุษย์เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ของการควบคุม

และปริมาณของทรัพยากรมนุษย์เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ของการควบคุมเป็นไปตามที่กำหนด และการติดต่อสื่อสารในกระบวนการของการจัดคนเข้าทำงานเป็นไปอย่างทั่วถึง

สรุปได้ว่า การจัดองค์การ หมายถึง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และการมอบหมายอำนาจหน้าที่ มีการจัดกลุ่มงานเป็นหน่วยงานต่างๆ การจัดสรรทรัพยากร รวมทั้งการจัดระบบการทำงานที่ช่วยให้คนทำงานร่วมกันอย่างประสบความสำเร็จ

3. วัฒนธรรมองค์การ

นักวิชาการ นักการศึกษาได้กล่าวถึงวัฒนธรรมองค์การหลากหลาย ผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

ณัฐมพันธ์ เขจรนันท์ (2551, หน้า 256 – 258) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญขององค์การมี 8 ประการคือ 1) สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (Environmental Status in Business) บริษัทแต่ละบริษัทจะดำเนินงานอยู่ในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ที่จะกำหนดประเภทองค์การที่ต้องการเจริญเติบโต 2) ค่านิยม (Value) เป็นแนวคิดและความเชื่อพื้นฐานที่กำหนดมาตรฐานของความสำเร็จในองค์การ ภายใต้การยึดถือร่วมกันของพนักงานทุกคน ฉะนั้นค่านิยมคือสิ่งที่ผลักดันความพยายามร่วมกันของสมาชิกในองค์การ โดยได้แบ่งค่านิยมออกเป็นค่านิยมแกน (Core Value) ซึ่งเป็นแนวความคิดและความเชื่อที่โดยทั่วไปจะถูกยึดถือโดยสมาชิกทุกคนในองค์การ และค่านิยมรอง (Sub Value) จะเป็นการประนีประนอมแนวความคิดและความเชื่อที่ถูกยึดถือ ซึ่งค่านิยมรองจะไม่ขัดแย้งกับค่านิยมแกนกลางขององค์การ และสามารถให้การสนับสนุนเท่าที่จะเป็นไปได้ 3) สัญลักษณ์ (Symbol) คือวัตถุการกระทำหรือเหตุการณ์ที่ถ่ายทอดความหมายบางอย่างเป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์การซึ่งจะเป็นการถ่ายทอดค่านิยมขององค์การ องค์การบางแห่งจะใช้ถ้อยแถลงภารกิจ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของค่านิยมที่สำคัญ 4) เรื่องราว (Stories) คือ เรื่องเล่าบนรากฐานของเหตุการณ์ ที่เป็นจริง ที่บอกเล่าอยู่บ่อยครั้ง และรับรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกขององค์การ เรื่องราวจะถูกบอกเล่าแก่พนักงานใหม่ เพื่อรักษาค่านิยมขององค์การเอาไว้ 5) วีระบุรุษ (Hero) คือตัวเชิดเพื่อแสดงเป็นตัวอย่างของการกระทำคุณลักษณะและบุคลิกภาพวัฒนธรรมขององค์การ 6) คำขวัญ (Slogan) คือประโยคหรือถ้อยคำที่แสดงค่านิยมขององค์การ 7) งานพิธีหรือธรรมเนียมปฏิบัติ (Tradition)

คือ กิจกรรมที่เตรียมเอาไว้ที่เป็นเหตุการณ์พิเศษดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้เข้าร่วม ผู้บริหารจัดการพิธีขึ้นมาเพื่อปลูกฝังค่านิยมขององค์การ 8) เครือข่ายทางวัฒนธรรม (Cultural Network) วัฒนธรรมขององค์การจะถูกถ่ายทอดผ่านเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ เรื่องราวของอุดมคติและวีระบุรุษจะถูกรับรู้ร่วมกันทั้งองค์การ และระหว่างรุ่นของพนักงานที่ต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555, หน้า 5) กล่าวว่า วัฒนธรรมขององค์การคือแบบแผนหรือวิถีชีวิตขององค์การที่สมาชิกยอมรับและยึดถือปฏิบัติร่วมกัน โดยมีความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ขององค์การ เป็นแบบแผนขององค์การ ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์การ

ไชยา ภาวะบุตร (2555, หน้า 92) กล่าวว่า วัฒนธรรมขององค์การ โดยทั่วไปมีองค์ประกอบคล้ายคลึงกับองค์ประกอบวัฒนธรรมในสังคม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ 1) พฤติกรรมสังเกตเห็นได้สม่ำเสมอ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะในองค์การนั้นๆ เช่นการใช้ภาษาพูด หรือคำพูดที่มีลักษณะเฉพาะ พิธีการต่างๆ 2) ปทัสถาน (Norm) มาตรฐานของพฤติกรรมซึ่งเป็นเครื่องชี้แนะทางประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในองค์การ 3) เป็นค่านิยมเด่นๆ (Dominant Values) เป็นแนวทางการสนับสนุนและคาดหวังให้บุคลากรมีส่วนร่วมเช่น ความเสียสละและรับผิดชอบ 4) วัฒนธรรมถือเป็นปรัชญา ซึ่งเป็นนโยบายหรือความเชื่อขององค์การ 5) วัฒนธรรมถือเป็น กฎ ระเบียบ ซึ่งมีได้กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นแนวทางในการปฏิบัติ 6) วัฒนธรรมเป็นบรรยากาศขององค์การส่วนหนึ่ง ซึ่งจะรวมเอาความรู้สึกอันเป็นผลมาจากปัจจัยทางกายภาพ ที่สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

วิเชียร วิทย์อุดม (2555, หน้า 95) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การเป็น ค่านิยม ความเชื่อที่ถ่ายทอดต่อกันไปโดยเป็นตำนาน เรื่องเล่าขาน สัญลักษณ์ บรรทัดฐาน อุดมการณ์ และวีระบุรุษ

Sergiovanni (1998, pp. 106 – 108) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การ มี 5 ประการคือ 1) ประวัติของสถานศึกษา (School's history) 2) ความเชื่อ (Beliefs) 3) ค่านิยม (Values) 4) ปทัสถาน (Norm and Standard) 5) รูปแบบของพฤติกรรม (Patterns of Behavior)

Newstrom and Davis (2002, p. 91) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การเป็น ชุดของข้อสมมติฐาน ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานที่สมาชิกในองค์การได้ร่วมกันยึดถือปฏิบัติ

Hoy and Miskel (2005, p. 171) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การองค์ประกอบด้วย 1) การสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovation) 2) ความมั่นคง (Stability) 3) ความสนใจในรายละเอียด (Attention to detail) 4) การให้ความสนใจกับผลลัพธ์ (Outcome orientation) 5) การทำงานเป็นทีม (Team orientation) 6) การมุ่งสู่เป้าหมาย (Aggressive)

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมองค์การ หมายถึง ฐานคติพื้นฐานที่มีแบบแผนซึ่งถูกประดิษฐ์ค้นพบจากการเรียนรู้โดยกลุ่ม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการปรับตัว และถูกถ่ายทอดไปยังสมาชิกในองค์การ ประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐาน

4. เทคโนโลยีสารสนเทศ

นักวิชาการ นักการศึกษาได้กล่าวถึงเทคโนโลยีสารสนเทศหลากหลายผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ (2551, หน้า 14) ได้กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง เทคโนโลยีเพื่อใช้กับการจัดการสารสนเทศซึ่งหมายถึงเทคโนโลยีการผลิต การจัดเก็บข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การวิเคราะห์และเผยแพร่ การสื่อสาร โทรคมนาคม รวมถึงอุปกรณ์สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านสารสนเทศที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้งานร่วมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ ประสิทธิภาพ ความถูกต้อง ความแม่นยำ และทันต่อเหตุการณ์

ณรงค์ บ่อมบุบผา (2550, หน้า 79) ได้กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง อุปกรณ์เครื่องมือที่นำมาใช้จัดการสารสนเทศ ได้แก่ การจัดเก็บ การประมวลผล การค้นคืน และการรับ-ส่งสารสนเทศจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง

James L. C. (2005, p. 183) and Andrew J. D. (2012, p. 509) ได้กล่าวว่า สารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นศูนย์กลางของการปฏิวัติทางเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีจึงเป็นหนทางหรือเครื่องมือสู่ผลสำเร็จ แต่ก็ใช่ว่าจะเป็นอุปสรรคของผู้ฝึกอบรมที่ต้องพยายามหาวิธีการ รูปแบบมาพัฒนาให้คนเหล่านั้น

สรุปได้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง เทคโนโลยีเพื่อใช้กับการจัดการสารสนเทศ โดยการจัดเก็บ การประมวลผล การค้นคืน และการรับ - ส่งสารสนเทศจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งสามารถใช้เทคโนโลยีได้

ประสิทธิผลขององค์การ

จากการศึกษาเอกสารได้มีนักวิชาการ นักการศึกษา ได้ให้กล่าวถึงประสิทธิผล ดังนี้

1. ความหมายของประสิทธิผล

ประสิทธิผล (effectiveness) ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) หมายถึง ผลสำเร็จ ผลที่เกิดขึ้น ส่วนประสิทธิภาพ (efficiency) หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการงาน และพจนานุกรมของ Merriam-Webster (2001) ให้ความหมายว่า ประสิทธิผลเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ จากความมั่นใจ หรือจากความต้องการ ความพร้อม ความไว้วางใจที่ทำให้เกิดการดำเนินการขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นจริง ตลอดจนการมองสิ่งเกิดขึ้นโดยมีมิติในเรื่องของเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง คำว่า ประสิทธิผลมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าประสิทธิภาพ (efficiency) ซึ่งหมายถึง 1) คุณภาพหรือระดับสมรรถภาพ 2) ประสิทธิผลของการดำเนินการที่วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างผลผลิต กับต้นทุนการผลิต (พลังงาน เวลา เงิน ฯลฯ) และ 3) อัตราส่วนของการใช้พลังงานเพื่อให้ระบบขับเคลื่อนได้อย่างคุ้มค่าตลอดจนหมายถึง ชุมของประสิทธิภาพเองก็ได้

จิโรจน์ สารรัตน์ (2548, หน้า 40 – 42) กล่าวว่าความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน ได้มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการบริหาร จากการมุ่งบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) เป็นการบริหารมุ่งความมีประสิทธิภาพของปัจจัยป้อนภายนอก (Out put) เป็นหลัก ได้เปลี่ยนเป็นการบริหารมุ่งความมีประสิทธิภาพขององค์การทั้งระบบ (System) ซึ่งปัจจัยการพัฒนาความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน มีดัชนีชี้วัดที่สำคัญดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนมีการแสวงหางบประมาณหรือความร่วมมือ เพื่อพัฒนาโรงเรียนได้อย่างเพียงพอ
2. ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการบริหารงานและเพื่อการเรียนการสอนได้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ
3. ผู้บริหารโรงเรียนได้จัดสภาพแวดล้อมให้นักเรียนมีความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรและจัดกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม
4. ผู้บริหารโรงเรียนได้จัดให้มีเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน
5. ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีแผนงานทางวิชาการที่ดี

6. ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

7. ผู้บริหารโรงเรียนเน้นความมีคุณภาพเชิงระบบทั้งด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และการประเมินผล

ทิพาวดี เมฆสุวรรณ (2545) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผล คือ ผลที่เกิดจากการดำเนินงานขององค์การหรือระดับความสามารถของการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าว่าได้ก่อให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากการนำผลของงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่ได้รับเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย ซึ่งมีทั้งเป้าหมายเชิงปริมาณ จะกำหนดชนิดประเภทและจำนวนของผลผลิต สุดท้ายต้องการที่ได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นลง และเป้าหมายเชิงคุณภาพ จะแสดงถึงคุณค่าของผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานนั้นๆ

2. องค์ประกอบความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน

นอกจากนี้แล้ว Hoy & Miskel (2001) ได้ศึกษาองค์ประกอบความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน ประกอบด้วย

1. ความมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอน
2. เน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐานนักเรียน
3. ตั้งความหวังในความสำเร็จของนักเรียนไว้สูง
4. มีการประเมินผลนักเรียนอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ

Cowan (1985) อธิบายว่า ประสิทธิภาพเป็นอัตราส่วนระหว่างผลลัพธ์ที่ได้จริงกับผลลัพธ์ที่ควรจะเป็นหรือผลลัพธ์ในอุดมคติ

Gibson, Ivancevich & Donnelly (1991) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพเป็นอัตราส่วนระหว่างผลผลิตต่อหน่วยลงทุนในสัดส่วนที่ผลผลิต ต่อหน่วยสูงสุด โดยมีปัจจัยนำเข้าที่ต้องคำนึงถึง เช่น เงิน คน วัสดุดิบ และถือว่าประสิทธิภาพเป็นองค์ประกอบหนึ่งของประสิทธิผล และ Drucker (1983 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2542) กล่าวถึงองค์ประกอบการทำงานที่สำคัญสองประการ คือ ความมีประสิทธิภาพ และความมีประสิทธิภาพ โดยความมีประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการใช้ทรัพยากร

ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุจุดหมายขององค์กรได้ดี (do the things right) ส่วนความมีประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดจุดหมายขององค์กรได้อย่างเหมาะสมถูกต้องทางและทำให้บรรลุผล (do the right things and goals attainment) จากที่กล่าวมาความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนประกอบด้วยความมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐานนักเรียน และมีการประเมินผลนักเรียนอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึง ความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากการนำผลงาน ที่ได้รับเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย ซึ่งมีทั้งเป้าหมายเชิงปริมาณ จะกำหนดชนิดประเภท และจำนวนของผลผลิต สู้ท้าทายต่อการที่ได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นลง และเป้าหมายเชิงคุณภาพ จะแสดงถึงคุณค่าของผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานนั้นๆ

กิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนประชาธิปไตยในโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารได้มีนักวิชาการ นักการศึกษา ได้ให้กล่าวถึง ประชาธิปไตยและแนวคิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

ประชาธิปไตย

1. ความหมาย

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของ คำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้ว่า “แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่” คำว่า “ประชาธิปไตย” ประกอบด้วยคำว่า “ประชา” หมายถึงหมู่คนคือปวงชน กับคำว่า “อธิปไตย” หมายถึงความเป็นใหญ่ ดังนั้น คำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชน”

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 13 - 14) ได้กล่าวถึง ความหมาย ประชาธิปไตยว่า การปกครองประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน หมายความว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีความรู้ความสามารถและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในประเทศของตนเลือกให้เป็นตัวแทน เข้าไปบริหารประเทศแทนประชาชนในประเทศนั้นๆ และถ้าหากผู้ที่ประชาชนเลือกเข้าไป

เป็นตัวแทนไม่สามารถที่จะบริหารงานตามความต้องการของประชาชนได้ตามเงื่อนไขที่ประชาชนกำหนดให้แล้วประชาชนก็มีสิทธิที่จะเลือกบุคคลอื่นที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปบริหารประเทศแทนตนได้เช่นเดียวกัน โดยยึดหลักพื้นฐานการปกครองไว้ด้วยการถือหลักว่า

1. มนุษย์มีความเท่าเทียมกัน
2. มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลสามารถที่จะปกครองตนเองได้
3. มนุษย์มีสิทธิ เสรีภาพ และต้องการมีหลักประกันในการใช้สิทธิ

เสรีภาพของตนเองโดยสมบูรณ์

Watson, Richard A, (1985) อธิบายว่า มาจากรากศัพท์ภาษากรีก คือ demos แปลว่า ประชาชน (People) และ Kratia แปลว่า การปกครอง (Rule) เมื่อรวมกันแล้วโดยนัยทางภาษา ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองโดยประชาชน

2. แนวคิดการปกครองในระบบประชาธิปไตย

พิเชษฐ วรงค์เกียรติขจร (2553, หน้า 163) กล่าวถึง การเมือง หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการแข่งขัน เพื่อให้ได้อำนาจที่มีผลกระทบต่อสังคมส่วนใหญ่มาก การปกครอง หมายถึง การดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เป็นข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่นและรัฐวิสาหกิจ ให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐ ด้วยการรักษากฎหมายบ้านเมือง มี 3 รูปแบบ คือ

1. การปกครองโดยคนๆ เดียว โดยมีผู้มีอำนาจคุมอำนาจอธิปไตยทั้งหมด

2. การปกครองโดยคณะบุคคล โดยมีคณะบุคคลคุมอำนาจอธิปไตยทั้งหมด

3. การปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่เรียกว่า การปกครองในระบบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค ประชาชนมีส่วนร่วม เพราะมีผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่อย่างแท้จริง

ธีระ รุญเจริญ (2553, หน้า 217) ได้กล่าวถึง แนวคิดของ ประชาธิปไตยซึ่งคนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าเป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่ หรือ ประชาธิปไตยมักต้องออกเสียงประชามติกัน หรือการที่บุคคลมีเสรีภาพที่จะทำอะไรได้ตามใจชอบ ประชาธิปไตยจึงออกมาในรูปแบบต่างๆ กัน บางครั้งก็เป็นการให้บุคคลมีส่วนร่วม

ร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การติดตามผล หรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อผลสำเร็จของงานร่วมกัน

สรุปได้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองโดยประชาชนและถ้อยคำของประชาชนเป็นใหญ่ โดยการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีความรู้ความสามารถและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในประเทศของตนเลือกให้เป็นตัวแทนเข้าไปบริหารประเทศแทนประชาชนในประเทศนั้นๆ และถ้าหากผู้ที่ประชาชนเลือกเข้าไปเป็นตัวแทนไม่สามารถที่จะบริหารงานตามความต้องการของประชาชนได้ตามเงื่อนไขที่ประชาชนกำหนดให้แล้ว ประชาชนก็มีสิทธิที่จะเลือกบุคคลอื่นที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปบริหารประเทศแทนตนได้เช่นเดียวกัน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนประชาธิปไตยในโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้ปฏิบัติจริง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนี้

1. พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

1.1 ลักษณะของสังคมประชาธิปไตย

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554, หน้า 3 – 10) ในสังคมประชาธิปไตย ประชาชนจะปฏิบัติต่อกัน ดังนี้

1.1.1 การเคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ตามขอบเขตที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

1.1.2 การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินปัญหา ข้อขัดแย้ง

1.1.3 การเคารพในกฎ กติกาของสังคมเพื่อความสงบสุข และความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม

1.1.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมและสังคม

1.1.5 การมีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

1.1.6 การยึดมั่นในหลักความยุติธรรม และการปฏิบัติต่อกันอย่างสม่ำเสมอภาคเท่าเทียมกันของสมาชิกทุกคนในสังคม

1.2 คุณลักษณะที่สำคัญของสมาชิกในสังคมประชาธิปไตย

1.2.1 มีความยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย

1.2.2 มีการรู้จักใช้ปัญญา เหตุผลในการแก้ปัญหา

1.2.3 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งมีเหตุผลและมีการ

ประนีประนอมกันในทางความคิด

1.2.4 เคารพในสิทธิและการตัดสินใจของผู้อื่น

1.2.5 มีความเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่า

ส่วนตน

1.2.6 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

1.2.7 ใช้เสียงข้างมากโดยไม่ละเมิดสิทธิเสียงข้างน้อย

1.2.8 ยึดถือหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของสมาชิก

1.2.9 ปฏิบัติตนตามกฎหมายข้อบังคับของสังคม

1.2.10 ปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม ยึดมั่นในวัฒนธรรม ประเพณี

1.2.11 รู้จักแก้ปัญหาโดยสันติวิธี

1.2.12 เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

1.2.13 มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1.3 ความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

1.3.1 ทำให้สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาไปอย่างมั่นคง

1.3.2 เกิดความรักและความสามัคคีในหมู่คณะ

1.3.3 สังคมมีความเป็นระเบียบ สงบเรียบร้อย

1.3.4 สมาชิกทุกคนได้รับสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ จากกฎหมายความ
เท่าเทียมกัน เกิดความเป็นธรรมในสังคม

1.3.5 สมาชิกในสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกัน

1.4 คุณค่าของประชาธิปไตย

1.4.1 คุณค่าทางการเมือง

1.4.1.1 ประชาชนมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎร

1.4.1.2 ประชาชนมีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครองรัฐ เมื่อนำการ

บริหารงานผิดพลาด

1.4.1.3 คุณค่าทางเศรษฐกิจ

1.4.1.4 ประชาชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตได้

1.4.1.5 ประชาชนมีเสรีภาพในการผลิต การบริการ การลงทุนต่างๆ

1.4.1.6 ประชาชนมีอำนาจในการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า

1.4.1.7 ประชาชนได้รับการคุ้มครองจากรัฐอย่างเป็นทางการเป็นการรับ
บริการทางเศรษฐกิจ

1.4.2 คุณค่าทางสังคม

1.4.2.1 ประชาชนมีโอกาสได้รับความคุ้มครองจากรัฐในด้านสิทธิ
มนุษยชน

1.4.2.2 ประชาชนมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์

1.4.2.3 ประชาชนมีความเท่าเทียมกันในโอกาสและสิทธิในการดำเนิน
ชีวิตภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

1.4.2.4 ประชาชนรู้จักอยู่ร่วมกันโดยสันติวิธี

1.4.2.5 ประชาชนร่วมมือกันทำงานเพื่อความสงบสุขในรัฐ

1.5 คุณธรรมของการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย

ระดับประเทศชาติ

คุณธรรมของการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยระดับประเทศชาติ
คนดี หมายถึง การเป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงาม
ในสังคม การเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยมีความหมายและขอบเขตข้อจำกัด
มากกว่าการเป็นคนดีโดยทั่วไป พลเมืองดี นอกจากจะเป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรมแล้ว
ยังต้องประกอบด้วยคุณลักษณะของระบบการปกครองตามอุดมการณ์ทางการเมืองของ
รัฐนั้นๆ การเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย หมายถึง การที่พลเมืองมีหลักการดำเนิน
ชีวิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมีบทบาทในการกระทำที่มีคุณลักษณะทางประชาธิปไตย
เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินชีวิต คุณธรรมของการเป็นพลเมืองดีในสังคม
ประชาธิปไตยมีดังนี้

1.5.1 ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ หมายถึง
การที่บุคคลมีความสำนึกถึงความสำคัญของความเป็นคนไทย มีจิตใจผูกพันศาสนา

และตระหนักถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนในการผดุงรักษา สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ให้คงอยู่คู่สังคมไทยตลอดไป

1.5.2 การยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนาที่ตนเองนับถือ ทุกศาสนา มีหลักศีลธรรมที่ช่วยสร้างจิตใจของคนให้กระทำดี ไม่เบียดเบียนกัน มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แก่กัน สมาชิกในสังคมสมควรศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ แล้วปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ของศาสนาที่ตนนับถืออย่างสม่ำเสมอ

1.5.3 ความซื่อสัตย์ หมายถึง การกระทำที่ถูกต้อง ตรงไปตรงมา ไม่ยึดเอาสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน บุคคลควรซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ กระทำตนให้เป็นคนดี และบุคคลควรซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่นๆ หมายถึงกระทำดีและถูกต้องตามหน้าที่ต่อผู้อื่น

1.5.4 ความเสียสละ หมายถึง การคำนึงถึงประโยชน์ของสังคม ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น และส่วนรวม

1.5.5 ความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับการกระทำของตนเอง หรือการทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง

1.5.6 การมีระเบียบวินัย หมายถึง การกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ ที่สังคมกำหนดไว้

1.5.7 การตรงต่อเวลา หมายถึง การทำงานหรือทำหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายให้สำเร็จลุล่วงทันตรงตามเวลาที่กำหนดโดยใช้เวลาอย่างคุ้มค่า

1.5.8 ความกล้าหาญทางจริยธรรม หมายถึง การกระทำที่แสดงออก ในทางที่ถูกต้องโดยไม่เกรงกลัวอิทธิพลใดๆ ความกล้านี้ไม่ใช่การอวดดี แต่เป็นการ แสดงออกอย่างมีเหตุผล เพื่อความถูกต้อง

กระทรวงศึกษาธิการ (2535) กล่าวถึงพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเป็น ประชาธิปไตย โดยต้องคิดอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์ด้วยข้อเท็จจริง เคารพสิทธิของผู้อื่น ยึดเสียงข้างมาก ยอมรับเสียงข้างน้อย ปฏิบัติตนในขอบเขตของกฎหมาย และมีความ รับผิดชอบต่อส่วนรวม

สรุปได้ว่า พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยเป็นพลเมืองที่มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตย ในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมายดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการ

ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคม และ ประเทศชาติ ให้เป็นประเทศ ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ตามหลักประชาธิปไตย

1.6 กิจกรรมพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

1.6.1 กิจกรรมที่ 1 พลเมืองเป็นอย่างไร ใครรู้บ้าง

กิจกรรมที่ 1 การพัฒนาตนเป็นพลเมืองดี

จุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียน

1. วิเคราะห์บทบาทของการเป็นพลเมืองดีในระดับตนเองได้
2. ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนศึกษาวิดีโอทัศน์
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียน
3. ให้ผู้เรียนทุกคนประเมินผลงาน
4. ให้ผู้เรียนสรุปแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตในการพัฒนาตนเอง
5. ให้ผู้เรียนเขียนบทความ เรื่อง พลเมืองดีในชีวิตของฉัน

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมที่ 2 วิถีพลเมืองดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

จุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียน

1. วิเคราะห์บทบาทของการเป็นพลเมืองดีของครอบครัว ชุมชน

และประเทศชาติ

2. เห็นแนวทางในการพัฒนาตนของการเป็นพลเมืองดีของ

ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้สอนนำภาพบ้านสวยงามและโครงสร้างของบ้านมาให้

ผู้เรียนดู

2. ผู้สอนเปรียบเทียบให้ผู้เรียนเข้าใจ

3. ผู้สอนนำบทความมาให้ผู้เรียนศึกษา
4. ให้ผู้เรียนสรุปแนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ
5. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมมือกันสรุป
สื่อ/แหล่งเรียนรู้
การวัดและประเมินผล
ข้อเสนอแนะ

2. การเมืองกับชีวิต

การเมืองกับชีวิตซึ่งมีความสัมพันธ์กันจนแยกไม่ออก ผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 106 - 114) กล่าวถึงการเมืองกับชีวิต โดยเฉพาะภาษีซึ่งทุกคนต้องเสียภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อมทุกๆ เมื่อรวมแล้วเป็นเงินจำนวนมาก และเงินภาษีเหล่านี้นำมารวบรวมเป็นเงิน งบประมาณ แผนดินปลະจำนวนมหาศาล โดยมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเป็นผู้จัดสรรและควบคุมการใช้จ่ายหากเราเลือกคนไม่ดีมาเป็นรัฐบาล เงินภาษีของเราอาจถูกเบียดบังไป ดังนั้นพวกเราทุกคนจึงต้องสนใจศึกษาหาความรู้ติดตามข่าวสาร ตรวจสอบนักการเมืองและคัดสรรคนที่ดีไปบริหารจัดการ การเงินงบประมาณซึ่งมาจากภาษีของเราทุกคน การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต เพราะวิธีที่แก้ไข ปัญหาได้ดีที่สุด คือ การที่เรามีหน่วยงานของรัฐหรือองค์การทางการเมืองเข้ามาตรวจสอบจะเห็นได้ว่า การเมืองนั้นมีผลต่อคุณภาพชีวิตของเราอย่างมาก การเมืองเป็นการใช้อำนาจในการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เพื่อสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนในสังคมอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง การใช้อำนาจในการจัดสรร คือ อำนาจในการจัดการหรือบริหาร ในทางการเมืองผู้มีอำนาจได้แก่ประชาชน แต่ประชาชนได้มอบอำนาจให้แก่นักการเมือง โดยเลือกตั้งให้ไปใช้อำนาจแทนทรัพยากร หมายถึง คน วัสดุสิ่งของ สิ่งมีชีวิต ดิน น้ำ อากาศและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่า สร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนอย่างเป็นธรรม คือ จุดมุ่งหมายสูงสุดของการใช้อำนาจในการบริหารทรัพยากร เมื่อพูดถึง การเมือง หลายคนมักจะรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่อยากสนใจ ไม่อยากข้องเกี่ยว เพราะ เรามักจะเห็นการเมืองเต็มไปด้วย การทุจริตโกงกิน การกอบโกยผลประโยชน์ การแย่งชิงตำแหน่ง การซื้อเสียง การเล่นพรรคเล่นพวก การใช้อำนาจโดยไม่ชอบ ฯลฯ แต่ถ้าหากพิจารณาให้ดีแล้ว เราจะเห็นว่า สิ่งที่เราเบื่อหน่ายนั้น

คือ พฤติกรรมของนักการเมืองบางคนต่างหาก ไม่ใช่ การเมือง สิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรอง ทั้งความคิดและการกระทำที่ไม่มีการล่วงละเมิดได้ โดยได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และสนธิสัญญาระหว่างประเทศ

พิเชษฐ วรงค์เกียรติขจร (2553, หน้า 168) ได้กล่าวถึง การเมืองกับชีวิต โดยเฉพาะความเสมอภาคต้องมีความเสมอภาคต่อกฎหมาย เสมอภาคทางการเมือง เสมอภาคทางเศรษฐกิจ เสมอภาคทางสังคม เสมอภาคในโอกาส

สรุปได้ว่า การเมืองกับชีวิตมีความสัมพันธ์กันมาก มีผลต่อคุณภาพชีวิต ทุกคนต้องคิดอยู่เสมอโดยเฉพาะภาษีซึ่งทุกคนต้องเสียภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อมทุกๆ วันตั้งแต่เกิดจนตาย และต้องมีความเสมอภาค เช่น ความเสมอภาคต่อกฎหมาย เสมอภาคทางการเมือง เสมอภาคทางเศรษฐกิจ เสมอภาคทางสังคม เสมอภาคในโอกาส

2.1 กิจกรรมการเมืองกับชีวิต

กิจกรรมที่ 1 การเมืองคืออะไร การเมืองสำคัญอย่างไร ทำไมต้องมีการเมือง

จุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียน

1. รู้และเข้าใจความหมายของการเมือง
2. ตระหนักในความสำคัญของการเมือง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้สอนนำคำว่า “การเมือง” ให้ผู้เรียนเข้าใจ
2. ให้ผู้เรียนเขียนแผนผังความคิดเกี่ยวกับการเมือง
3. แบ่งกลุ่มผู้เรียน
4. ผู้สอนสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองกับชีวิต

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมที่ 2 การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน

จุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียน

1. รู้และเข้าใจการเมืองเป็นเรื่องของทุกคน

2. ตระหนักในความสำคัญของการเมืองเป็นเรื่องของทุกคน
ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้สอนนำภาพเด็กเกิดใหม่มาให้ดู
2. ครูผู้สอนอภิปราย
3. แบ่งกลุ่มผู้เรียน
4. ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุป
5. ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปราย

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

3. การเลือกตั้งกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 133 – 134) ได้กล่าวถึง การเลือกตั้ง เป็นกระบวนการได้มาซึ่งผู้แทนหรือผู้บริหารบ้านเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ที่ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยในระดับประเทศ ในตำแหน่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานาธิบดี หรือในระดับท้องถิ่น ตำแหน่งผู้หาร เช่น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

3.1 หลักการเลือกตั้ง

3.1.1 หลักการเลือกตั้งโดยอิสระ ประชาชนมีอิสระในการเลือกตั้ง
ไม่บังคับ

3.1.2 หลักการลงคะแนนแบบลับ

3.1.3 หลักการเลือกตั้งที่แท้จริง

3.1.4 หลักการเลือกตั้งแบบกำหนดเวลา

3.1.5 หลักความเสมอภาค

3.1.6 หลักการออกเสียงทั่วไป

3.2 ระบบการเลือกตั้ง

3.2.1 ระบบเสียงข้างมาก เป็นระบบที่ผู้ได้คะแนนมากเป็นผู้ชนะ

3.2.2 ระบบสัดส่วน เป็นแบบเลือกพรรค

พิเชษฐ วังศ์เกียรติขจร (2553, หน้า 175) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบอบประชาธิปไตยโดยการกระจายอำนาจการปกครองให้ท้องถิ่นมีอิสระในการใช้อำนาจการปกครองตนเอง ตามที่กฎหมายกำหนดและบัญญัติให้ประชาชนมีส่วนร่วมพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อความโปร่งใสและเพิ่มพูนคุณภาพภาคการตัดสินใจภาครัฐ

สรุปได้ว่า การเลือกตั้งกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง เป็นกระบวนการได้มาซึ่งผู้แทนหรือผู้บริหารบ้านเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยในระดับประเทศ ในตำแหน่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือในระดับท้องถิ่นโดยใช้หลักการ และระบบการเลือกตั้ง

3.3 กิจกรรมการเลือกตั้งกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง

กิจกรรมที่ 1 การเลือกตั้ง : การบริหารประเทศในระบอบประชาธิปไตย

จุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียน

1. วิเคราะห์ความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน
2. อธิบายเรื่องการบริหารประเทศในระบอบประชาธิปไตย

ทางตรงและแบบผู้แทนได้

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนเล่นเกมและแบ่งกลุ่ม
2. ให้ผู้เรียนสรุปผล
3. ผู้สอนและผู้เรียนกันสรุป

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมที่ 2 ร่วมด้วยช่วยกัน

จุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

เลือกตั้ง

1. ผู้สอนและผู้เรียนสนทนาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียน
3. ผู้เรียนศึกษารูปภาพ
4. ผู้เรียนนำเสนองาน
5. ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปราย

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

4. รัฐธรรมนูญ

นรนิติ เศรษฐบุตร (2550, หน้า 13 – 20) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายลำดับศักดิ์สูงสุดแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายอื่นใดจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบการปกครองของประเทศ ซึ่งตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแล้วทั้งสิ้น 20 ฉบับ อันแสดงให้เห็นถึงความขาดเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญไทยระบุว่าประเทศไทยมีรูปแบบรัฐเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ และปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (เขียนว่า ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข) กำหนดให้มีการแบ่งแยกอำนาจระหว่างอำนาจนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับกำหนดให้ผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งและการแต่งตั้งแตกต่างกันไป เช่นเดียวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่ตีความรัฐธรรมนูญและวินิจฉัยข้อขัดแย้งข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ

ในวิชากฎหมาย แนวคิดประชาธิปไตยตะวันตกได้ถ่ายทอดอยู่ในรูปแบบของทฤษฎีกฎหมายที่เรียก รัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการสาม

ประการ คือ การรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการเสริมสร้างเสถียรภาพและประสิทธิภาพให้กับรัฐบาล รัฐธรรมนูญของไทยหลายฉบับได้ยอมรับแนวคิดดังกล่าวและนำมาเป็นเจตนารมณ์แห่งรัฐ ธรรมนูญในการกำหนดกรอบในการตราบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหลายฉบับ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้น โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติอย่างชัดแจ้งถึงหลักการดังกล่าวในคำปรารภของรัฐธรรมนูญ

ดังนั้นโดยสภาพแล้วรัฐธรรมนูญไทยหลายฉบับที่มีกรอบความคิดแบบตะวันตก ควรเกิดผลตามครรลองประชาธิปไตยตะวันตกเหมือนอย่างประเทศตะวันตก แต่สิ่งที่เกิดในระบบการเมืองไทยดูเหมือนสวนทางระบบการเมืองตะวันตก ซึ่งต้องยอมรับว่า รัฐธรรมนูญเป็นเพียงกฎหมายลายลักษณ์อักษรสูงสุดของรัฐ ประเทศไทยมีการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง ซึ่งขัดกับแนวคิดทางนิติศาสตร์ที่ว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐ ซึ่งควรมีความศักดิ์สิทธิ์และคงทนถาวรสำหรับประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้อง รัฐธรรมนูญนั้นนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขที่ทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2 ลักษณะคือ รัฐธรรมนูญ มุ่งจะใช้บังคับเป็นการถาวรโดยที่มีการยกเว้นกันอย่างเป็นระบบ กับรัฐธรรมนูญที่มุ่งจะใช้บังคับเป็นการชั่วคราวซึ่งมักเรียกรัฐธรรมนูญการปกครอง

รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวบางฉบับใช้บังคับเป็นเวลานาน เช่น รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 ซึ่งเกิดขึ้นจากรัฐประหารจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้บังคับเป็นเวลา 9 ปีเศษ แต่รัฐธรรมนูญฉบับถาวรหลายฉบับใช้บังคับในระยะเวลาล้านๆ เพราะเป็นรัฐธรรมนูญที่มีหลักการสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างอำนาจทางการเมืองซึ่งไม่ได้อยู่ในมือของประชาชนอย่างแท้จริง ทว่าตกอยู่ในมือของกลุ่มข้าราชการประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายทหารระดับสูงด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญที่มุ่งจะใช้บังคับเป็นการถาวรจึงมักถูกยกเลิกโดยรัฐประหาร โดยคณะผู้นำทางทหาร เมื่อคณะรัฐประหารซึ่งมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น คณะปฏิวัติ คณะปฏิรูป หรือคณะรักษาความสงบเรียบร้อย ยึดอำนาจได้สำเร็จก็จะประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวแล้วจึงร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร และเมื่อประกาศ

ใช้รัฐธรรมนูญที่มุ่งใช้บังคับถาวรแล้วก็จะมีการเลือกตั้ง และตามด้วยการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ตามวิถีทางของรัฐธรรมนูญฉบับถาวร แต่เมื่อรัฐบาลบริหารประเทศไปได้ระยะหนึ่งก็จะ ถูกรัฐประหาร และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับถาวร แล้วก็ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับชั่วคราว พร้อมทั้งจัดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรใหม่อีก หมุนเวียนเป็นวงจร การเมืองของรัฐไทยมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานนับหลายสิบปี นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการ ปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

แม้จะเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ประชาชนร่วม เรียกร้องรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ในประวัติศาสตร์หลังจากจอมพล ถนอม กิตติขจร รัฐประหารตนเอง เพราะขณะรัฐประหารนั้น จอมพลถนอมดำรงตำแหน่งเป็น นายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 และเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ชั่วคราว พร้อมทั้งเตรียมร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรตามวงจรการเมืองของไทยที่เคยเป็นมา ก็เกิดกระบวนการเรียกร้องรัฐธรรมนูญจนนำไปสู่เหตุการณ์นองเลือด จนทำให้จอมพล ถนอม กิตติขจร ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเดินทางออกนอกประเทศ และเมื่อต่อมาจะมีการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 ที่เป็นรัฐธรรมนูญซึ่งมีหลักการที่เป็น ประชาธิปไตยมากฉบับหนึ่ง แต่ในที่สุดก็มีรัฐประหารอีก แล้วก็เกิดเหตุการณ์นองเลือด เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ทำให้วงจรการเมืองไทยหมุนกลับไปสู่วงจรเดิม คือ รัฐประหาร ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร จัดให้มีการ เลือกตั้ง จัดตั้งรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญฉบับถาวร และรัฐประหารยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ ถาวร ซ้ำซากไม่จบสิ้น เฉลี่ยแล้ว รัฐธรรมนูญไทยเปลี่ยนแปลงทุก 4 ปีต่างจากกรณี สหรัฐอเมริกาที่มีรัฐธรรมนูญเพียงฉบับเดียว ซึ่งนับตั้งแต่ประกาศใช้ 7 มาตรา 55 อนุมาตรา ใน พ.ศ. 2332 ก็มีแต่การแก้ไขให้ทันสมัยเท่านั้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 215 – 218) ได้กล่าวถึงรัฐธรรมนูญเป็น ระบบที่ใช้บริหารประเทศโดยถือว่าประชาชนเป็นใหญ่ คู่ครองสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชน เพื่อให้เกิดความผาสุกร่วมกัน ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงเป็นกฎหมายสูงสุด ในการบังคับใช้บริหารประเทศ

ความสำคัญของรัฐธรรมนูญ

1. ผลทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยทาง การเมือง เศรษฐกิจดำเนินการไปถูกต้องดีขึ้น และสร้างระบบของสังคมให้เป็นธรรม ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน

2. ผลทางกฎหมาย ทำให้ออกกฎหมายมาใช้ในการบริหารประเทศ
หลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญ

1. คัดดีศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่
2. หลักความเสมอภาค
3. หลักนิติธรรม
4. หลักประชาธิปไตย
5. หลักยอมรับเสียงส่วนใหญ่
6. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

สรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญเป็นระบอบที่ใช้บริหารประเทศโดยถือว่าประชาชนเป็นใหญ่ คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้เกิดความผาสุกร่วมกันโดยยึดความสำคัญของรัฐธรรมนูญ จะก่อให้เกิดผลทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยทางการเมือง เศรษฐกิจดำเนินการไปถูกทางดีขึ้น และสร้างระบบของสังคมให้เป็นธรรม ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน

4.1 กิจกรรมรัฐธรรมนูญ

กิจกรรมที่ 1 รัฐธรรมนูญและหลักการสำคัญของประชาธิปไตย
จุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียน

1. เขาใจความหมาย และความสำคัญของรัฐธรรมนูญ
2. เขาใจหลักการสำคัญของประชาธิปไตย

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้สอนนำภาพเหตุการณ์ หรือข่าวเกี่ยวกับการเรียกร้องรัฐธรรมนูญหรือการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ ผู้เรียนดูและสนทนารวมกัน
2. ผู้สอนให้อาสาสมัคร 8 คน ออกมาแสดงบทบาทสมมติในการ

โตวาที่

3. ผู้เรียนอาสาสมัครอ่านตัวอย่างข่าว
4. ผู้สอนหรือผู้เรียนอาสาสมัครจัดทำบัตรขอความ 6 ใบ ดังนี้
  - บัตรที่ 1 หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน
  - บัตรที่ 2 หลักของคัดดีศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ

บัตรที่ 3 หลักความเสมอภาค

บัตรที่ 4 หลักนิติธรรม

บัตรที่ 5 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

บัตรที่ 6 หลักการยอมรับเสียงส่วนใหญ่ที่เคารพเสียง

สวนนอย

5. แบนกลุ่มผู้เรียน

6. รวบรวมผลงานทุกกลุ่มไว้ศึกษาในชั้นเรียน

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมที่ 2 ประชาธิปไตยกับการพัฒนาประเทศ

จุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียน

1. เขาใจ และตระหนักในความสำคัญของประชาธิปไตยที่มีผล

ต่อการพัฒนาประเทศ

2. วิเคราะห์หลักการสำคัญของประชาธิปไตยในรัฐธรรมนูญ

ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. อภิปรายข้อดีข้อเสียของประชาธิปไตย

บริหารงานของหน่วยงานของรัฐที่มีเนื้อหาแตกต่างกันคนละ 1 เรื่อง และอภิปราย
รวมกัน

2. แบนกลุ่มศึกษาใบความรู้

3. แบนกลุ่มผู้เรียนตามจำนวนหมวดต่างๆ ในรัฐธรรมนูญ

4. แบนกลุ่มผู้เรียนแปน 6 กลุ่ม ผู้แทนกลุ่มออกมาจับสลากบัตร

ขอความหลักการสำคัญของ ประชาธิปไตย

5. ผู้เรียนทุกคนสร้างผลงานสะท้อนความคิดเกี่ยวกับความสำคัญ

ของประชาธิปไตยที่มีต่อการพัฒนาประเทศ

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

5. สิทธิมนุษยชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาสิทธิมนุษยชนซึ่งทุกคนมีเท่าเทียมกัน นำเสนอดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 314 – 320) ได้กล่าวถึง

สิทธิมนุษยชนโดยมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คนทุกคนมีคุณค่าเท่าเทียมกัน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่กำหนดสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ใครจะละเมิดไม่ได้ และไม่สามารถถายโอนให้แก่กันได้ สิทธินี้คือสิทธิในการมีชีวิตและมีความมั่นคงในการ มีชีวิต การปฏิบัติต่อกันในสังคมจึงต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สิทธิมนุษยชน (Human Right) หมายถึง สิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรอง ทั้งความคิดและการกระทำที่ไม่มีการล่วงละเมิดได้ โดยได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และสนธิสัญญาระหว่างประเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) หมายถึง คุณสมบัติ จิตใจ สิทธิเฉพาะตัวที่พึงสงวนของมนุษย์ทุกคน และรักษาไว้มิให้บุคคลอื่นมาล่วงละเมิดได้ การถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการคุ้มครองและได้รับความยุติธรรมจากรัฐ และสาเหตุที่มนุษย์ต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกิดจาก 1) มนุษย์ทุกคนเกิดมาแล้วย่อมมีสิทธิในตัวเอง 2) มนุษย์เป็นสัตว์สังคม 3) มนุษย์มีเกียรติภูมิที่เกิดมาเป็นมนุษย์ 4) มนุษย์ทุกคนเกิดมามีฐานะไม่เท่าเทียมกัน

หลักการสำคัญที่สุดของสิทธิมนุษยชน คือ มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้รับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ และกำหนดให้รัฐบาล ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ ดำเนินการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนทุกคน

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย สังคมไทยเป็นสังคมที่ต่างเชื้อชาติ ศาสนา เผ่าพันธุ์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติจนกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวในความเป็นไทยโดยไม่มีการแตกแยก ยอมรับความหลากหลาย มีจิตใจเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน จึงไม่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเรื่องการแบ่งชนชั้น หรือเผ่าพันธุ์ แต่การละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ยังปรากฏอย่างต่อเนื่อง เช่น การละเมิดสิทธิเด็ก เช่น การละเมิด

ทางเพศ แรงงาน ยาเสพติด อบายมุข ความรุนแรงในการลงโทษ การละเมิดสิทธิสตรี ในสังคมไทยยังปรากฏการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงในครอบครัว ความรุนแรงทางเพศ ในที่สาธารณะ ที่บ้าน ที่ทำงาน สถานกักกัน การล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต โรงภาพยนตร์ บันเทิง และ การเข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน บุคคลควรมีส่วนร่วม ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนใน สังคมไทยต่อไปนี้ 1) ศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชน ในสังคมไทยที่พัฒนาความรู้ ทักษะ ค่านิยมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 2) ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพของตนเอง บุคลิกภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเต็มที่ 3) มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชาติบ้านเมืองอย่างมีอิสระเสรีภาพ 4) ใช้สิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมให้มีประสิทธิภาพ 5) ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ มนุษยชนในประเทศไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560, หน้า 4 – 8) ตามมาตรา 4,25 ว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและสิทธิมนุษยชนไว้ หลายประการ ดังนี้

1. ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
2. ความเสมอภาคของบุคคล
3. สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
4. สิทธิของผู้ต้องหา
5. สิทธิของพยานและผู้เสียหายในคดีอาญา
6. สิทธิของเด็ก
7. เสรีภาพในการนับถือศาสนา
8. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
9. เสรีภาพทางการศึกษา
10. สิทธิในทรัพย์สิน
11. สิทธิในบริการสาธารณสุข
12. สิทธิของคนพิการหรือทุพพลภาพ และของคนชรา
13. สิทธิของผู้บริโภค
14. สิทธิของชุมชนท้องถิ่น
15. เสรีภาพในการรวมกลุ่ม
16. สิทธิในการรับรู้และมีส่วนร่วม

17. สิทธิในการร้องทุกข์และฟ้องคดี

18. สิทธิและเสรีภาพอื่นๆ

สรุปได้ว่า สิทธิมนุษยชนโดยมนุษยทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คนทุกคนมีคุณค่าเท่าเทียมกัน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่กำหนดสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ใครจะละเมิดไม่ได้ และไม่สามารถถายโอนให้แกกันได้ สิทธินี้คือสิทธิในการมีชีวิตและมีความมั่นคงในการ มีชีวิต การปฏิบัติต่อกันในสังคมจึงต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

5.1 กิจกรรมสิทธิมนุษยชน

กิจกรรมที่ 1 ความสำคัญของสิทธิมนุษยชน : ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

จุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียน

1. มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
2. ตระหนักถึงคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 6 – 7 คน ช่วยกันสะท้อนภาพกิจกรรมที่แสดงถึงความสามารถ ของมนุษย์ที่ผู้เรียนมีความประทับใจ หรือมีความภูมิใจ
2. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำภาพผลงานติดป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน และเล่าความประทับใจหรือความ ภูมิใจที่มีต่อภาพกิจกรรมที่นำเสนอ
3. ผู้เรียนทุกคนช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้
4. ผู้สอนเชื่อมโยงอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
5. แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม 6 กลุ่ม เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ตามหัวข้อ
6. ผู้แทนกลุ่มนำเสนอผลงานต่อชั้นเรียน
7. ผู้เรียนช่วยกันสรุปได้ว่า มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คนทุกคนมีคุณค่าเท่าเทียมกัน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่กำหนดสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดใคร จะละเมิดไม่ได้ และไม่สามารถถายโอนให้แกกันได้ สิทธินี้คือสิทธิในการมีชีวิตและมีความมั่นคงในการ มีชีวิต การปฏิบัติต่อกันในสังคมจึงต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมที่ 2 ปฏิญาณสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน : สิทธิพลเมือง
และสิทธิการเมือง “บ้านเมืองเป็นของทุกคน”

จุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และการมีส่วนร่วม
รับผิดชอบในฐานะสมาชิก หรือพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนในห้องเรียน แบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ละ 3 – 5 คน
2. ให้ผู้เรียนอย่างน้อย 1 กลุ่ม ระบุถึงสิ่งที่ผู้เรียนปรารถนา
อยากจะทำในฐานะพลเมืองที่ดี ของประเทศไทย ไม่น้อยกว่า 5 ประการ
โดยใช้ใบกิจกรรม
3. ให้ผู้เรียนกลุ่มถัดมา ระบุถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้รับสิ่งใดจากรัฐให้ระบุ
ไม่น้อยกว่า 5 ประการ โดยใช้ใบกิจกรรม
4. ให้ผู้เรียนกลุ่มที่เหลือทำการเสนอความต้องการความจำเป็น
เร่งด่วนต่อรัฐ โดยระบุตามลำดับความสำคัญ ประมาณ 5 ประการ โดยใช้ใบกิจกรรม
5. ผู้ให้ผู้เรียนนำเสนอด้วยวา หากต้องการให้ความต้องการ
ตามข้อ 4 ประสบความสำเร็จได้ ในฐานะประชาชนไทย จะช่วยให้เกิดความสำเร็จดังกล่าว
ได้อย่างไรบ้าง และให้ผู้เรียนช่วยกันประเมิน ความเป็นไปได้ด้วยวา โอกาสสำเร็จหรือไม่
สำเร็จ อาจเกิดจากปัจจัยหรือสาเหตุใดบ้าง โดยใช้ใบกิจกรรม

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า กิจกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนประชาธิปไตยในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำนวน 5 ด้าน คือ 1) พลเมืองดี
ในวิถีประชาธิปไตย 2) การเมืองกับชีวิต 3) การเลือกตั้งกับการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง
4) รัฐธรรมนูญ 5) สิทธิมนุษยชน

บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

การวิจัยปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผู้วิจัยนำเสนอบริบท ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20, 2559, หน้า 1 – 30)

1. สถานที่ตั้ง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ตั้งอยู่ในบริเวณ เลขที่ 79 หมู่ 6 ถนนเลี่ยงเมืองตำบลบ้านจั่น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี รหัสไปรษณีย์ 41000 โทรศัพท์ 0-4212-3173 โทรสาร 0-4212-3174 Web site : <http://www.sesd20.go.th>

2. สภาพการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีสถานศึกษาในสังกัด 63 แห่ง นักเรียนทั้งสิ้น 51,671 คน โดยแยกอยู่ตามอำเภอต่างๆ ในเขตจังหวัดอุดรธานี ดังนี้

ตาราง 2 จำนวนนักเรียนในแต่ละอำเภอ

อำเภอ	จำนวนโรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)
เมือง	16	18,876
หนองวัวซอ	3	1,482
เพ็ญ	4	2,803
สร้างคอม	2	891
กุมภวาปี	6	4,240
โนนสะอาด	2	978

ตาราง 2 (ต่อ)

อำเภอ	จำนวนโรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)
คูแก้ว	1	513
กุดจับ	2	1,341
ศรีธาตุ	2	1,903
วังสามหมอ	3	1,839
ประจักษ์ศิลปาคม	2	541
หนองแสง	1	511
หนองหาน	2	3,010
ทุ่งฝน	2	1,395
ไชยวาน	2	871
บ้านดุง	5	3,825
พิบูลย์รักษ์	1	532
บ้านฝืด	4	3,288
น้ำโสม	2	2,013
นาขุ่น	1	842
รวม	63	51,671

3. เครือข่ายพัฒนาการศึกษา แบ่งออกเป็น 9 สหวิทยาเขต

- 3.1 สหวิทยาเขตอุดรพิทยานุกูล จำนวน 7 โรงเรียน
- 3.2 สหวิทยาเขตราชินูทิศ จำนวน 7 โรงเรียน
- 3.3 สหวิทยาเขตรักษ์อุดร จำนวน 7 โรงเรียน
- 3.4 สหวิทยาเขตกรมหลวงประจักษ์ จำนวน 7 โรงเรียน
- 3.5 สหวิทยาเขตลุ่มน้ำปาวจำนวน 8 โรงเรียน
- 3.6 สหวิทยาเขตโนนศรีวัง จำนวน 7 โรงเรียน
- 3.7 สหวิทยาเขตบ้านดุงทุ่งฝน จำนวน 7 โรงเรียน
- 3.8 สหวิทยาเขตหนองหาน จำนวน 6 โรงเรียน
- 3.9 สหวิทยาเขตพระพุทธบาทบัวบก จำนวน 7 โรงเรียน

จำนวนครูและบุคลากร ที่ปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 20 ปีการศึกษา 2560 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 63 คน ครูผู้สอน
จำนวน 2,837 คน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอ ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

ถาวร วุฒิสเสลา (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารโครงการ
ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนบ้านโสกโดน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม
เป็นการศึกษากรณีการบริหารโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนบ้านโสกโดน
โดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ นักเรียนจำนวน 60 คน ผู้ปกครองนักเรียน
จำนวน 60 คน ครู 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 9 คน พบว่า 1) สภาพการ
บริหารโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนบ้านโสกโดน สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามหาสารคาม มี 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินการ การควบคุม
การติดตามและประเมินผล การแก้ไขอุปสรรคปัญหา และนำผลที่ได้ไปปฏิบัติ 2) ปัญหา
การบริหารโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนบ้านโสกโดน คือ นักเรียนยังไม่เข้าใจ
การปกครองตามระบบประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมไม่สม่ำเสมอ 3) แนวทางการแก้ไข
ปัญหาการบริหารโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนบ้านโสกโดน ได้แก่ นักเรียน
ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการนักเรียน ต้องพยายามฝึกฝนชี้แนะ
แนวทาง และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน

ประภาพร นาแว่น (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง ประสิทธิภาพการ
ดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนในเครือคณะภคินีรักกางเขน
แห่งท่าแร่ พบ 1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน
ในโรงเรียนในเครือคณะภคินีรักกางเขนแห่งท่าแร่ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
และครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงาน
ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนในเครือคณะภคินีรักกางเขนแห่งท่าแร่

ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) การเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้รักกางเขนแห่งท่าแร่ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในสถานที่แตกต่างกันโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้รักกางเขนแห่งท่าแร่ มี 3 ด้าน คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล

ทศพล มีพรหม (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนบ้านคำสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า 1) สภาพและปัญหาการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนบ้านคำสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรมอยู่ในระดับน้อย 2) แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนบ้านคำสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ได้แก่ การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ การประชุมระดมสมอง และการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียน เช่น กิจกรรมห้องโหว้พี่ เคารพครูตอนเช้า อบรมคุณธรรมและอื่นๆ 3) ประสิทธิภาพการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนบ้านคำสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 1) ผลการประเมินประสิทธิผลประชาธิปไตยในโรงเรียนบ้านคำสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 2) ผลการดำเนินงานตามโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนบ้านคำสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สภณธ์ ศรีมุกดา (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียนในโรงเรียนชาตุนารายณ์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า 1) ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านปัญญาธรรม รองลงมา ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านคุณธรรมและด้านสามัคคีธรรม

ตามลำดับ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนา
ประชาธิปไตยนักเรียนในโรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 23 จำแนกตามสถานภาพ เพศ และการเข้าอบรม ดังนี้

2.1) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตย
ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน 2.2) การเปรียบเทียบความคิดเห็น
ตามเพศ พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตย
นักเรียน ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาและแนว
ทางการแก้ไข ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขการ
พัฒนาประชาธิปไตยตรงกัน คือ ครูที่ปรึกษาเพิ่มการเอาใจใส่ในการดำเนินงาน ปลูกฝัง
คุณธรรม จริยธรรม และคณะกรรมการนักเรียนต้องทำเป็นตัวอย่าง เปิดโอกาสให้ครู
และนักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย

ยุทธศักดิ์ ไชยสีหา (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยทางการ
บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนคร
ขอนแก่น วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหาร
โดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาระดับการ
บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็น ฐานของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น 3) เพื่อวิเคราะห์
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารกับ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ
โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น 4) เพื่อศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการ
บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้
ในการวิจัย คือโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 11 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล
ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 32 คน ครูผู้สอน จำนวน 191 คน รวมทั้งสิ้น 223 คน
เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น ด้าน ปัจจัยทางการบริหาร เท่ากับ
0.990 และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เท่ากับ 0.991 วิเคราะห์ข้อมูลโดย
ใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอย
พหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter เพื่อคัดเลือกตัวแปร และวิธี
Stepwise เพื่อหารูปแบบที่ดีที่สุดในการนำไปสร้างสมการพยากรณ์

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับปัจจัยทางการบริหารในภาพรวม อยู่ในระดับมาก
ด้านภาวะผู้นำ มีระดับมากที่สุด รองลง มาคือ ด้านโครงสร้างองค์กร และด้านวัฒนธรรม

องค์การ ตามลำดับ อันตบที่สุดท้าย คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร 2) ระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการบริหารตนเองอยู่ในระดับมาก และอันตบที่สุดท้าย คือ ด้านการบริหารที่ยืดหยุ่น ต่อเนื่องเป็นระบบ มีระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร ขอนแก่นมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร (Y) ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 4) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่ามีตัวแปรปัจจัยทางการบริหารที่สามารถพยากรณ์ระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ด้านโครงสร้างองค์การ (X) ด้านการติดต่อสื่อสาร (X) และด้านวัฒนธรรมองค์การ (X) โดยมีสัมประสิทธิ์ การพยากรณ์ร้อยละ 69.20 สามารถสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบ (Unstandardized score)

$$Y = 0.808 + 0.383 (X_1) + 0.235 (X_2) + 0.207 (X_3)$$

สมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนมาตรฐาน (Standardized score)

$$ZY = 0.397 (X_1) + 0.319 (X_2) + 0.241 (X_3)$$

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Harstad (2001, Abstract) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารการเรียนรู้การสร้างวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยในห้องเรียน พบว่า การสร้างวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยในห้องเรียนนั้นทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ สามารถคิดเอง มีเหตุผล สามารถแยกแยะได้ และปลูกฝังการเป็นประชาธิปไตยพื้นฐานในห้องเรียนก่อนที่จะนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน รวมถึงครูผู้ให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษา

Lowry (2002, pp. 865-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประชาธิปไตย : กรณีศึกษาที่ตั้งสามโรงเรียน งานวิจัยพบว่า 1) ครูทั้งหมดที่สอนนักเรียนแบบประชาธิปไตยสามารถแก้ปัญหาทางการเรียนด้วยตัวเอง 2) ครูเป็นผู้ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี 3) ตั้งชมรมโดยมีนักเรียนเป็นผู้บริหารจัดการเอง 4) การสอนแบบประชาธิปไตยค่อนข้างดีกว่าการสอนให้นักเรียนฟังอย่างเดียว 5) ครูส่งเสริมพัฒนาให้เด็กกล้าแสดงออก และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

Patterson (2003, pp. 3667-A) ได้วิจัยการพัฒนาชมรมในโรงเรียนแบบประชาธิปไตยในการเปลี่ยนแปลงสังคมในโรงเรียน จากการวิจัยนี้พบว่า นักเรียนสามารถพัฒนาชมรมได้เป็นอย่างดีและมีความรู้ความเข้าใจในการเข้าร่วมกิจกรรมสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมที่เคยปลูกฝัง กลับเปลี่ยนให้เป็นคนมีความเชื่อมั่นและกล้าแสดงออก สามารถเป็นผู้นำในระดับหนึ่ง ดังนั้นการตั้งชมรมทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด การแสดงออก การอยู่ร่วมกับเพื่อนและความสามัคคี

Royal (2004, pp. 2733-A) ได้ศึกษา เรื่อง การเปรียบเทียบปัญหาด้วยความมีวินัยของนักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียนและนอกโรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีเพศและระดับชั้นเรียนต่างกัน พบว่า ข้อมูลช่วยสนับสนุนความแตกต่างในประเภทการละเมิดวินัย ส่งผลต่อการสั่งการเรียนนักเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน

Elliot Turiel (2007, Abstract) ได้ศึกษา เรื่อง ทางเลือกของโรงเรียนเกี่ยวกับคุณธรรม พบว่า การพัฒนาคุณธรรมคือการตรวจสอบจากมุมมองของวิธีการทางทฤษฎีที่มีความสำคัญ คุณธรรมเกี่ยวกับลักษณะนิสัยในการสร้างคุณธรรม เพศหญิงและเพศชาย มีวัฒนธรรมส่วนร่วมและส่วนบุคคลแตกต่างกัน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน สามารถจัดได้หลายกิจกรรม แต่ที่สำคัญมีการจัดในด้านต่างๆ คือ ด้านการจัดองค์การบริหาร ครูต้องรับผิดชอบกำกับติดตามเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีมร่วมกันคิด ร่วมกันทำ รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียนนั้นต้องจัดกิจกรรมโดยมีครูที่ปรึกษาให้คำแนะนำ อาศัยวิธีการสอนให้นักเรียนได้ประสบการณ์ ได้ความรู้ ได้คิดจากการกระทำ รู้จักปัญหาและวิธีแก้ อย่างมีทักษะกระบวนการ รู้จักการทำงานเป็นกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ใช้กติกากลุ่มในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนรู้จักสิทธิหน้าที่รับผิดชอบและมีเหตุผล การสร้างเสริมวิถีประชาธิปไตยให้แก่เรียนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของทุกคนควรมีบทบาทในการพัฒนาและปลูกฝังนักเรียน อันนำไปสู่การมีระเบียบวินัยและความสงบเรียบร้อยส่งผลให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป